

Helsingin hallinto-oikeus

Valitus kuntavaalien tuloksen vahvistamisesta

Valituksenalainen päätös:

Vantaan keskusvaalilautakunnan päätös 16.4.2025 vahvistaa Vantaan kuntavaalitulokset

Keskusvaalilautakunta, Pöytäkirja 16.4.2025 12:00

Valittaja:

Raija Virta

[REDACTED]

[REDACTED]

[REDACTED]

Valitusperusteet

Vaalipiirilautakunnan tai aluevaaleissa aluevaalilautakunnan päätökseen tai kuntavaaleissa kunnan keskusvaalilautakunnan päätökseen, jolla vaalien tulos on vahvistettu, saa hakea muutosta valittamalla. Presidentinvaalissa tulokseen ei voi valittamalla hakea muutosta.

Valituksen voi tehdä

1) sillä perusteella, että vaalipiirilautakunnan tai aluevaalilautakunnan tai kunnan keskusvaalilautakunnan päätös on lainvastainen:

- se, jonka etua tai oikeutta päätös loukkaa ja
- jokainen ehdokas sekä
- jokainen vaaleihin osallistunut puolue tai yhteislista; ja

2) sillä perusteella, että vaalit on toimitettu virheellisessä järjestyksessä ja että se on saattanut vaikuttaa vaalien tulokseen:

- jokainen asianomaisessa vaalipiirissä, hyvinvointialueella tai kunnassa äänioikeutettu ja
- aluevaaleissa hyvinvointialueen jäsen ja kuntavaaleissa myös kunnan jäsen

Jos vaaliviranomaisen päätös tai toimenpide on ollut lainvastainen ja lainvastaisuus on ilmeisesti saattanut vaikuttaa vaalien tulokseen, vaalien tulos on oikaistava tai, jos se ei ole mahdollista, vaalit on määrättävä uusittaviksi asianomaisessa vaalipiirissä tai asianomaisella hyvinvointialueella tai asianomaisessa kunnassa tai europarlamenttivaaleissa koko maassa.

Valitus vaalien tuloksen vahvistamista koskevaan päätökseen on tehtävä hallinto-oikeudelle 14 päivän kuluessa siitä, kun vahvistettu vaalien tulos on julkaistu. Valitus tehdään sille hallinto-oikeudelle, jonka toimialueella vaalipiirilautakunnan tai aluevaalilautakunnan kokouskaupunki tai kunta sijaitsee.

Valittaja valittaa yllä mainituilta valitusperusteilla ja sekä äänioikeutettuna että vaaliehdokkaana.

Hylätyt äänet koko maassa

Aluevaalilautakunnat ovat 16.4.2025 vahvistaneet aluevaalien tulokset hyvinvointialueilla ja kuntien keskusvaalilautakunnat ovat vahvistaneet kuntavaalien tulokset.¹

Alue- ja kuntavaaleissa 13.4.2025 **hylättiin poikkeuksellisen paljon äänestyslippuja.**

Aluevaaleissa mitättömiä ääniä oli vaalipäivän laskennan mukaan 83 700 kpl ja kuntavaaleissa 41 700 kpl.

Tarkistuslaskennan mukaan aluevaaleissa mitättömiä ääniä oli 81 966 eli 4,0 % annetuista äänistä. Kuntavaaleissa mitättömiä ääniä oli 39 188 eli 1,6 % annetuista äänistä. Yhteensä näissä vaaleissa hylättiin tarkistuslaskennan mukaan 121 154 ääntä.

Vuoden 2022 aluevaaleissa mitättömiä ääniä oli 7137 eli 0,4 % annetuista äänistä. Kuntavaaleissa 2021 mitättömiä ääniä oli 11 507 eli 0,5 % annetuista äänistä

Ääni voidaan hylätä, jos äänestyslippu on täytetty väärin tai se on tyhjä. Lisäksi hylkäämisen perusteena voi olla se, että äänestyslippuun on merkitty toisessa vaalissa ehdolla olevan ehdokkaan numero.

Alla tiedot hylkäysperusteista koko maan tasolla sekä aluevaaleissa että kuntavaaleissa.²

Tiedot hyvinvointialueittain, kunnittain ja äänestysalueittain ovat saatavilla pyydetessä Oikeusrekisterikeskuksesta. Kaikki tiedot päivitetään myös oikeusministeriön tieto- ja tulospalveluun 29.4.2025.

¹ Oikeusministeriön tieto- ja tulospalvelu
<https://tulospalvelu.vaalit.fi/fi/index.html>

² Alue- ja kuntavaalit: tietoja hylättyjen äänestyslippujen hylkäysperusteista saatavilla <https://oikeusministerio.fi/-/alue-ja-kuntavaalit-tietoja-hylattyjen-aanestyslippujen-hylkaysperusteista-saatavilla->

Aluevaalien hylättyjen äänestyslippujen määrät hylkäysperusteittain koko maassa

1. Vaalikuoreessa on useampi tai muutakin kuin yksi äänestyslippu: 29
2. Vaalikuoreen on tehty äänestäjää tai ehdokasta koskeva taikka muu asiaton merkintä: 631
3. Äänestyslippuna on käytetty muuta kuin oikeusministeriön painattamaa äänestyslippua: 1 653
4. Äänestyslippua ei ole leimattu: 377
5. Ehdokkaan numero on merkitty siten, ettei selvästi ilmene, ketä ehdokasta se tarkoittaa: 46 007
6. Äänestyslipussa äänestäjän nimi, erityinen tuntomerkki tai muu asiaton merkintä: 17 145
7. Tyhjä äänestyslippu: 16 124

Kuntavaalien hylättyjen äänestyslippujen määrät hylkäysperusteittain koko maassa

1. Vaalikuoreessa on useampi tai muutakin kuin yksi äänestyslippu: 106
2. Vaalikuoreen on tehty äänestäjää tai ehdokasta koskeva taikka muu asiaton merkintä: 216
3. Äänestyslippuna on käytetty muuta kuin oikeusministeriön painattamaa äänestyslippua: 850
4. Äänestyslippua ei ole leimattu: 528
5. Ehdokkaan numero on merkitty siten, ettei selvästi ilmene, ketä ehdokasta se tarkoittaa: 23 104
6. Äänestyslipussa äänestäjän nimi, erityinen tuntomerkki tai muu asiaton merkintä: 9 630
7. Tyhjä äänestyslippu: 4 754

Äänioikeudesta kuntavaaleissa säädetään perustuslaissa ja kuntalaissa. (29.6.2021/649).

Aluevaalilautakuntien ja kuntien keskusvaalilautakuntien päätökset vahvistaa aluevaalien ja kuntavaalien tulokset saattavat olla lainvastaisia ainakin osassa kuntia ja hyvinvointialueita, koska hylätyjä ääniä on ollut yhteensä 121154 kpl eli yli 5 % annetuista äänistä.

Vaalien järjestely ei ole ollut sellainen, että äänestäjät olisivat kyenneet varmalla tavalla antamaan äänensä kummassakaan vaalissa.

Hylätyt äänet Vantaa-Keravan hyvinvointialueella ja Vantaalla

Vantaa - Kerava -hyvinvointialueen hylkäysprosentti oli 3,7 ja kuntavaalien hylkäysprosentti Vantaalla 1,6. Vuoden 2022 aluevaaleissa hylkäysprosentti oli 0.4 ja kuntavaaleissa 2021 Vantaalla 0,5. Hylkäysprosentti on siten aluevaaleissa yli 9-kertaistunut ja kuntavaaleissa yli kolminkertaistunut.

Kuntavaalien hylätyt äänet Vantaalla

Kuntavaaleissa hylättyjen äänien määrä on 1453. Tämä on voinut vaikuttaa kuntavaalien lopputulokseen muun ohessa seuraavasti:

Ääniosuuksien vääristyminen: Koska hylätyt äänet eivät sisälly paikkajakoon, hyväksytyjen äänten kokonaismäärä pienenee. Tämä voi nostaa joidenkin puolueiden suhteellista ääniosuutta, vaikka niiden absoluuttinen äänimäärä pysyisi samana.

Pienpuolueiden asema: Pienpuolueet, jotka ovat lähellä paikkakynnystä, voivat hyötyä tai kärsiä hylättyjen äänien määrästä. Jos hylätyt äänet olisivat menneet näille puolueille, niiden mahdollisuudet saada paikka olisivat kasvaneet.

D'Hondtin menetelmässä vain hyväksytyt äänet lasketaan, joten jos esim. 1,6 % äänistä hylätään, se nostaa yksittäisen hyväksytyn äänen suhteellista arvoa. Tämä saattaa siirtää paikan puolueelta toiselle, jos marginaalit ovat pienet.

Vertailuvuonna 2021 kuntavaalien hylättyjä ääniä oli 428. Tällöin järjestettiin vain yhdet, eli kunta-vaalit.

Vaatimukset

Kuntavaalit on toimitettu virheellisessä järjestyksessä, keskusvaalilautakunnan päätös kuntavaalituloksen vahvistamisesta tulee siten kumota. Valittaja vetoaa korkeimman hallinto-oikeuden päätökseen 2009:39 jossa vaalitulos kumottiin viranomaisen virheellisen ja puutteellisen ohjeistuksen vuoksi. Tässä tapauksessa kyse on kaksoisvaaleista lähes koko valtakunnan alueella kunnissa ja hyvinvointialueilla, joka korostaa valmistautumisen, ohjeistuksen ja testauksen tärkeyttä. Lisäpiirteenä ovat uudet hallinnon tasot, hyvinvointialueet.

Kuntavaalien osittainen epäonnistuminen siten että hylättyjä ääniä on poikkeuksellisen paljon, johtuu kaksoisvaalien puutteellisesta valmistelusta, testaamisesta ja ohjeistuksesta vastuuministeriössä. Valittaja on todennut kaupungintalolla hylättyjä ääniä tarkastellessaan, että suureen osaan läpikäydyistä kuntavaalilipuista n 10 äänestysalueella oli kirjoitettu aluevaalinumero. Äänien suuri hylkäysprosentti on voinut vaikuttaa vaalitulokseen. Keskusvaalilautakunnan päätös vaalituloksen vahvistamisesta on siten kumottava ja vaalit järjestettävä uudelleen.

Kaksoisvaaleihin valmistautuminen ja vaalijärjestelyt puutteellisia

Oikeusministeriö toimii yleisissä vaaleissa ylimpänä vaaliviranomaisena. Sillä on yleisvastuu vaalien toimittamisesta. Ministeriö koordinoi vaalien valmistelutyötä ja vastaa muiden viranomaisten ohjeistamisesta. Se myös ylläpitää ja kehittää vaalitietojärjestelmää

Oikeusministeriö ei ole valmistautunut kaksiiin yhtäaikaisiin vaaleihin riittävällä tavalla. Tämä seikka nähdäkseni korostuu vaalien osittaisessa epäonnistumisessa. Äänestäjillä ei ollut tarpeeksi tietoa aluevaaleista, eikä siitä, miten kahdet vaalit ja niiden vaalinumerot eroavat toisistaan ja miten äänestys tullaan järjestämään konkreettisesti. Kaksien vaalien yhtäaikaista järjestämistä ei ole testattu tarpeeksi.

Kampanjointi tiedotusvälineissä olisi ollut tarpeen. Aluevaalit ja niiden tarkoitus ovat jääneet osalle äänestäjistä tuntemattomiksi ja osa äänestäjistä ilmeisesti äänestikin mm. tästä syystä vain kuntavaaleissa. Kunta- ja aluevaaleja ei ole aikaisemmin järjestetty samaan aikaan, jonka vuoksi vaalijärjestelyiden toimivuus olisi tullut testata huolellisesti. Äänestäjät olisi tullut ohjeistaa tarkemmin erityisesti, kun oli vaara kunta- ja aluevaalinumeroiden sekoittumisesta. Olisi tullut mm.

korostaa, että sama ehdokas voi olla ehdolla molemmissa vaaleissa. Yhtäaikaaisuutta eurovaaleihin ei voi rinnastaa, koska niissä ehdokkaita on vähän.

Lisäksi kunta- ja aluevaaleissa on kysymys kuntalaisten perustuslaissa suojatusta poliittisesta perusoikeudesta. Ilman perustuslain 14 §:ssä ja Euroopan ihmisoikeussopimuksen ensimmäisen lisäpöytäkirjan 3 artiklassa suojattua yleistä ja yhtäläistä äänioikeutta ei ole kansanvaltaista yhteiskuntaa eikä kunnallinen itsehallinto toteudu. Äänioikeuden kautta jokaisella kuntalaisella on tasavertainen mahdollisuus vaikuttaa valtuuston kokoonpanoon ja siten omaa elinympäristöään koskaan päätöksentekoon. Äänestysjärjestelyn on oltava sellainen, että jokaisen äänioikeus toteutuu käytännössä. Vaalien valmistelu on toteutettu virheellisesti ja puutteellisesti siten ettei äänestäjälle ole annettu riittävää informaatiota siitä, mistä kussakin samanaikaisessa vaalissa äänestetään ja miten yhtäaikaisissa vaaleissa on meneteltävä. Tällöin, kun yhteiskunnallisia ja lainsäädännön muutoksia vähemmän seuraavat henkilöt ja mm. ikääntyneimmät ja heikompitasoiset kuntalaiset eivät kykene toimimaan oikein äänestystilanteessa, rikotaan perustuslain 6 §:n syrjintäkieltoa ja tasavertaisuusperiaatetta. Aluevaalituloksista on havaittavissa myös merkkejä väestön sosioekonominen aseman yhteydestä hylkäysprosenttiin.

Perusoikeuksien toteutuminen on otettava huomioon myös vaalilain tulkinnassa. Jos vaalien järjestely tuottaa äänestäjien tahtoa vastaamattoman tuloksen viranomaisen toiminnan huolimattomuuden, laiminlyönnin, tietämättömyyden, tai jonkun muun viranomaisen vastuulla olevan seikan takia, tulosta ei voida hyväksyä. Kysymys on koko äänestysinstituution uskottavuudesta.

Kaksien vaalien järjestäminen yhtä aikaa vaikutti enemmän aluevaalien tulokseen, sen hylkäysprosentti nousi huomattavan korkeaksi koko maassa ja myös Vantaan-Keravan hyvinvointialueella. Samalla myös kuntavaalien hylkäysprosentti kasvoi merkittävästi.

Vaalien järjestely ei ole ollut sellainen, että äänestäjät olisivat kyenneet varmalla tavalla antamaan äänensä kummassakaan vaalissa. Oikeusministeriön olisi tullut kampanjoida tuplavaaleista tiedotusvälineissä hyvissä ajoin ennen vaaleja. Äänestäjille olisi pitänyt antaa sekä suulliset että kirjalliset ohjeet äänestyspaikoilla siitä, että kyseessä ovat kahdet eri vaalit ja että vaalinumero on kuntavaaleissa kolminumeroinen ja aluevaaleissa nelinumeroinen. Äänestäjille olisi niin ikään tullut korostaa muun ohessa sitä, että ääni hylätään, jos kuntavaalinumero kirjoitetaan aluevaalilippuun ja päinvastoin. Vantaan keskusvaalilautakunnan päätös vahvistaa vaalitulos on edellä mainituista syistä kummottava.

Vantaalla kokeilukuntana ja Vantaa-Keravan hyvinvointialueella oli 2 äänestyskoppi, jonka oletettiin vähentävän sekaannuksia vaalien välillä. Näin ei kuitenkaan tapahtunut. Äänestysjärjestyksellä (kummassa vaalissa äänestetään ensin) on voinut olla vaikutusta. Vantaan äänestyspaikoissa on ensin ollut aluevaalikoppi. Kuntavaalit ovat tutumpi vaali, ehkä on oletettu kuntavaalin olevan ensin ja kirjoitettu kuntavaalinumero aluevaalilippuun.

Poikkeuksellisen suuri hylättyjen lippujen määrä vaarantaa äänestäjän oikeuden äänestää ja ehdokkaan oikeuden ehdokkuuteen. Sekä oikeus äänestää että oikeus olla ehdolla vaaleissa ovat perusoikeuksia. Oletettavaa on myös se, että vieraskielisten äänestämistä tuplavaalit ovat hankaloittaneet ja äänestäjiin on saatettu epäasiallisella tavalla vaikuttaa mm. puutteellisen kielitaidon vuoksi.

Kuntavaalien järjestelyiden lainmukaisuus tuplavaaleissa

Pyydän hallinto-oikeutta tutkimaan, onko perustuslakia ja vaalilakia rikottu siten että Vantaan kuntavaalien vaalijärjestelyjä ei ole riittävästi valmisteltu, testattu ja ohjeistettu, joka on johtanut annettujen äänten poikkeuksellisen suureen hylkäysprosenttiin, ja onko vaalit edellä mainituista syistä toimitettava uudelleen

Vaalimainonta ennakkoäänestyspaikkojen läheisyydessä

Hallinto-oikeuden tulisi ottaa kantaa myös siihen, kuinka lähelle ennakkoäänestyspaikan sisäänkäyntiä on sallittua asettaa ehdokkaiden vaalijulisteita tai kampanjoida vaaliteltoilla. Ainakin Myyrmäen kirjaston ennakkoäänestyspaikan edustalla ovat vaalitoimitsijat sallineet vaalijulisteiden pitämisen ennakkoäänestyksen ajan, myös kampanjointia vaaliteltoilla on ollut kyseisessä paikassa ennakkoäänestyksen aikana. Tähän olisi saatava tarkemmat säännöt äänestysrauhan turvaamiseksi ja myös ehdokkaiden yhdenvertaisuuden turvaamiseksi.

Vaalilain mukaan yleisellä ennakkoäänestyspaikalla tai vaalipäivän äänestyspaikalla taikka niiden välittömässä läheisyydessä ei saa äänestysaikana pitää puheita, julkipanna tai jakaa painettuja tai kirjoitettuja kehotuksia eikä muutoinkaan vaikuttaa tai yrittää vaikuttaa äänestäjien vaalivapauteen. Käytännössä tämä tarkoittaa muun muassa sitä, että vaalimainoksia ei tule asettaa ennakkoäänestyspaikkojen tai äänestyspaikkojen läheisyyteen niin, että voidaan katsoa niiden vaikuttavan äänestäjän valintaan. Vaalimainosten ei siten esimerkiksi tule näkyä vaalihuoneistoon tai sen sisäänkäynnille.

Kielet vaaleista tiedottamisessa ja yhdenvertaisuus

Vaikka vaalilaki ei velvoita tiedottamaan vaaleista vain kansalliskielillä, pyydän että hallinto-oikeus ottaa kantaa myös siihen, onko se, että Vantaalla vaaleista on tiedotettu suomeksi, ruotsiksi ja englanniksi, asettanut eri maahanmuuttajaryhmiä keskenään eriarvoiseen asemaan tavalla, joka on kielletty perustuslain 6§:ssä.

Vantaalla puhutaan yli 120 äidinkieltä. Vantaa on Suomen kansainvälinen kunta, asukkaista 29.2 % puhuu äidinkielenään muuta kieltä kuin suomea, ruotsia tai saamea. Vaalitiedottamisen puuttuminen osatulla kielellä lisää mahdollisia väärinkäytöksiä ja on omiaan heikentämään äänestysaktiivisuutta entisestään.

Vaalihäirintä ehdokasasettelun aikana

Valittaja on kokenut vakavaa vaalihäirintää ehdokasasettelun aikana ja joutunut jättänyt asiasta tutkintapyyynnön poliisiviranomaiselle. Koska laissa ei ole määritelty vaalihäirintää, tulisi hallinto-oikeuden ottaa kantaa siihen mikä on vaalihäirintää erityisesti ehdokasasettelun aikana. (Liiteasiakirjat toimitetaan myöhemmin).

Vantaa 2.5.2025

Raija Virta
OTM

